

GROBLJE MIRA NA BILIMA IZMEĐU NAMETNUTE HRVATSKE KRIVNJE I KULTURE SJEĆANJA

► Piše: **Željko Raguž**

Na visoravni Goranci, na lokaciji Bile poviše Mostara, već se treću godinu gradi Groblje mira s novom crkvicom gdje je planirana izgradnja više desetaka tisuća križeva kojima će se obilježiti sjećanje na brojne stradale Hrvate iz BiH koji nemaju svoje grobove jer su nestali na križnim putovima nakon Drugoga svjetskog rata. Političku i idejnu potporu izgradnji Groblja mira osigurava Hrvatski narodni sabor BiH preko njegova Odjela za Drugi svjetski i Domovinski rat. Hrvatsko i međunarodno spomen-područje Groblje mira na Bilima, prema navodima iz spomenuta Odjela, bit će takvo »najveće groblje u Europi, »skupno mjesto svih pobijenih vojnika i civila iz Drugog svjetskog rata«, te »sjećanje na sve totalitarne režime«. Prema navodima pokrovitelja projekta, njihova je namjera da se »otrgne od zaborava svaka žrtva, svakog proteklog rata, i u tome se ne smijemo zagubiti u prošlosti nego gledati u budućnost«, te da je »ovo groblje mira, koje je otvoreno za svaku žrtvu bez obzira na to iz kojeg naroda potjecala i pod kojom je čizmom stradala«.

Iz navedenih poruka organizatora vidljivo je kako se na Groblju mira na Bilima želi pronaći čvrstoća i trajnost veze između »hrvatskog nacionalnog groblja« Hrvata u BiH i groblja »otvorenog za svaku žrtvu bez obzira na to iz kojeg naroda potjecala i pod kojom je čizmom stradala« čime se s hrvatske strane daje snažan doprinos ideji zdrava pomirenja s prošlošću u BiH.

Ideja da se u bliskoj budućnosti nakon izgradnje Groblja mira na Bilima na primjeren način započne obilježavati povijesna tragedija hrvatskog naroda u BiH tijekom Drugog svjetskog rata i nakon njega, na način kako to žrtve zaslužuju ma pod kojim znakom pale, može i treba biti ne samo dio procesa pomirenja među narodima u BiH, nego i procesa potiskivanja mržnje iz javnoga života i osvajanja novoga prostora slobode u BiH. Pomirenje u društvu upravo podrazumijeva otklon od svake mržnje, nepovjerenja, diskriminacije i predrasuda. Ovim se, dakako, ne negiraju zločini koje je počinila bilo koja strana, nego se dostojanstveno održava sjećanje na svoje mrtve, ma gdje i kako pali, i u ime ma koje političke ideologije.

Obilježavanje stradanja na svim stranama u Drugom svjetskom ratu i nakon njega ne podrazumijeva opraštanje nedjela drugima ljudima, jer je oprost osobni čin i ne

Plan izgradnje Groblja mira na Bilima

možemo ga činiti u ime drugih, ali znači suprotstavljanje sustavu koji se desetljećima razvijao, sustavu svaljivanja krivnje na čitave narode ili pojedine njegove dijelove. Sve žrtve rata zaslužuju poštovanje što podrazumijeva kako civilne, tako i vojne žrtve. Odavanje poštovanja svim stradalima ne podrazumijeva odobravanje ciljeva za koje su se oni možda zalagali, već predstavlja poglavito iskazivanje ljudskog poštovanja i žaljenja za gubitkom ljudskih života. Ovakva spoznaja, potreba i želja u sebi nosi opasnost nerazumijevanja i osude u drugim sredinama, ali dijelom i u vlastitoj. Osuda i nerazumijevanje dolaze zapravo onda kada okolica na temelju predrasuda pogriješno pretpostavlja da je poštivanje žrtava drugih istodobno omalovažavanje vlastitih ili odobravanje ratnih ciljeva one druge strane.

S Groblja mira na Bilima već se tri godine šalje poruka da se nikoga ne omalovažava, a drugomu odaje priznanje, nego da se okupljanjem na tom mjestu izražava žaljenje za gubitkom svakog ljudskog života, ujedineni u stavu da se ne dopusti da se rat i stradanja ponove. Ta je poruka iskazivanje poštovanja spram svih žrtava i slanje poruke živima iz drugih naroda da više nismo neprijatelji, da u drugima vidimo ljude koji su također doživjeli patnju i tugu koju svaki rat nosi sa sobom.

Zašto je važno obilježavati sjećanje na žrtve iz Drugog svjetskog rata i nakon njega poslati poruke živima iz drugih naroda da više nismo neprijatelji?

BiH, dvadeset godina nakon što je Dejtonskim sporazumom okončan bosanskohercegovački rat u prosincu 1995., nije spremna postati samoodrživa funkcionalna država jer nijedan od njezinih naroda - Bošnjaci, Srbi i Hrvati - ne prihvaćaju BiH kakva je uspostavljena i kakva danas postoji. U tim okolnostima ne iznenađuje da su etničke podjele i dalje snažne. Sve tri strane, svaki od njezinih naroda, ima vlastitu istinu o nedavnoj povijesti ove zemlje. Potreba da se objektivno utvrde događaji iz razdoblja Drugoga svjetskog rata i nakon njega i dalje je jedan od najvećih izazova za nastojanje da se spriječe mogući sukobi u budućnosti.

Drugi svjetski rat je bosanskohercegovačkim narodima danas dosta veća nepoznanica nego što je bio prije trideset godina. Tomu je pridonijelo stvaranje mitova i svojevrsna zloraba nacionalnih pokreta iz razdoblja Drugog svjetskog rata u zadnja dva desetljeća u političkom i kulturnom životu BiH.

Kod Bošnjaka postoji uvjerenje kako su u nedavnoj povijesti oni bili žrtve hrvatskih i srpskih nacionalista. Tijekom Drugoga svjetskog rata Nezavisna država Hrvatska (NDH) smatrala ih je »muslimanima Hrvatima« pa su neki od njih postali članovi ustaškoga pokreta. S druge strane, neki su se pridružili Titovim partizanskim snagama. Također ne treba zaboraviti da su Bošnjaci tada doživjeli znatne gubitke od srpskih nacionalista iz četničkog pokreta, ali i partizanskih postrojbi u nekim dijelovima BiH.

Tijekom Drugoga svjetskoga rata Srbi u BiH pridružili su se ili Titovim partizanima ili četnicima. Najtraumatičnije iskustvo za Srbe u Drugom svjetskom ratu bio je hrvatski ustaški logor Jasenovac. U političkom životu bosanskohercegovačkih Srba česta su pozivanja na sjećanje o Jasenovcu. I pored službenoga žaljenja s hrvatske strane, što su učinili njihovi najviši politički i vjerski predstavnici, neki Hrvati, koji su u izrazitoj manjini, i dalje, na žalost, doživljavaju Jasenovac kao gotovo opravdanu reakciju na srpsku dominaciju u Kraljevini Jugoslaviji, kada su nasilnim mjerama sprječavana njihova nastojanja da utemelje vlastitu državu.

Tijekom Drugoga svjetskoga rata Hrvati su se politički i vojnički organizirali u ustaškom pokretu ili u Titovim partizanima. Najveća trauma hrvatske povijesti Drugoga svjetskoga rata i nakon njega je partizanski masakr 1945. na Bleiburgu. Tamo su partizani pogubili na desetine ili (stotine?) tisuća hrvatskih civila i ustaša (uz neke Srbe i Crnogorce četnike i slovenske domobrane). Taj se događaj u današnjoj hrvatskoj javnosti doživljava kao simbol komunističkog nasilja nad hrvatskim narodom i neprestani je predmet osuda u hrvatskoj javnosti.

Zbog svega navedenoga čini se nužnim, u multietničkoj znanstvenoj suradnji u BiH, suočiti se s realnošću različitih pogleda na prošlost ove zemlje. Treba se oslo-

S proslave na Bilima 2015.

boditi želje da se promijeni ta realnost te nastojati da se prošlost što objektivnije sagleda kako ona ne bi ostala preprekom budućnosti ove zemlje. Ta se potreba može ostvariti samo u sigurnom političkom okruženju kakvo danas, na žalost, ne postoji u BiH. Budući da je ovo dugoročan cilj, sva tri naroda u BiH trebaju mu ostati posvećena tijekom dužeg vremenskog razdoblja kako bi se on ostvario. Također, događaji iz Drugoga svjetskog rata i nakon njega dobrim su dijelom još neistraženi pa se čini kako ih je potrebno, kao i čitavo razdoblje socijalističke Jugoslavije, nanovo historiografski objasniti.

Kada se govori o mitovima koji su izrasli iz Drugog svjetskog rata i nakon njega, ima jedan koji je dominirao političkim životom u bivšoj Jugoslaviji, a to je mit o jednostranoj krivnji i kolektivnoj odgovornosti Hrvata za zločine počinjene u Drugom svjetskom ratu. Ovaj mit imao je svoju psihološku i funkcionalnu stranu, ali i praktičnu primjenu. U njegovoj su realizaciji činjenice iz Drugog svjetskog rata izvrtane ili konstruirane kako bi se mit o hrvatskoj krivnji što dulje održao.

Poštujući stradanja srpskog i drugih naroda u Drugom svjetskom ratu, nedvojbeno je bila neprimjerena njihova kasnija zloraba u političke svrhe. Političkim korištenjem i zlorabom stradanja srpskoga naroda u Drugom svjetskom ratu te isticanjem mita o hrvatskoj jednostranoj krivnji u posljednjim desetljećima dvadesetog stoljeća željelo se onemogućiti bilo kakvo političko i kulturno djelovanje hrvatskih političara i intelektualaca jer su se njihove težnje i težnje ustaša u Drugom svjetskom ratu stavljale u istu razinu. U stvari, mitom o hrvatskoj krivnji manipulativno se isticala mogućnost ponavljanja zločina iz Drugoga svjetskoga rata na isti način.

Ako netko u izgradnji Groblja mira na Bilima vidi opravdanu kritiku razdoblja jugoslavenskog komunizma, posebice glede razgradnje mita o jednostranoj hrvatskoj krivnji za stradanja u Drugom svjetskom ratu i nakon njega u BiH, te osudu počinjenih partizanskih zločina tijekom Drugog svjetskog rata i nakon njega, ona ima i te kako mjesta i opravdanja u javnom životu BiH upravo zbog nužnog jednakopravnog položaja Hrvata u zajednici naroda u BiH. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»fra Leo Petrović i 65 subračea«, IX., 1 (16),
Široki Brijeg, 2016., siječanj – lipanj, 2016.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14,
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

- a) poštanskom uputnicom
- b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Polako se približava još jedna obljetnica, 71., jugokomunističkoga ubojstva 66 hercegovačkih franjevaca i mnoštva puka Božjega, a progoni i tamnice dovikli su se sve do Domovinskoga rata ili pada jugokomunizma. No, u našem društvu, s obiju strana granice, kao da vrijeme klizi unatrag. Bili smo pošli pa stali i sada ponovno plovimo jugokomunističkim vodama uz svesrdnu pomoć skrivenih i neskrivenih središta moći. Ali ne damo se mi, bilo je i težih vremena.

Danas se zaista vidi tko je za demokraciju, a tko za totalitarizam. Teška vremena čiste nas od naslaga i pokazuju onakvima kakvi u svojoj nutrini jesmo. Hvala Bogu, Crkva u Hrvata nije podlegla sirenskim pozivima i napadajima. Reka bih da je još čvršća nego što je bila. Shvaća da je Stepinčev put onaj jedini put koji nas ne će odvesti od nas samih jer je duboko ukorijenjen u put Isusov. Mučeništvo se pokazuje ne kao poraz, nego kao zvijezda vodilja. Ona druga zvijezda, što su nam je veličali dugih desetljeća, propast je i hrvatskom će narodu krenuti nabolje čim je se otrese, zajedno sa svim pripadajućim sličnim namislama.

U ovom broju donosimo dokaz tko je zapravo kriv za ubojstvo naših članova te drugih svećenika diljem naše domovine. Mlad i darovit povjesničar Vladimir Šumanović imao je otvorene oči kada je u jugokomunističkoj literaturi tražio skrivene odgovore na ono što nam se dogodilo. Mnogi su to čitali, ali nisu vidjeli. On

jest i stoga je, zajedno s drugima njemu sličnima, nada za našu bolju budućnost. Ona se, naime, gradi na istini, a ne na zabludama iz prošlosti.

Dijelovi naše društvene zajednice i dalje su svjesni svoga poslanja. Grad Široki Brijeg, čiji su korijeni u dolasku hercegovačkih franjevaca u taj kraj, odužio se njihovim pobijenim članovima i čita-vom jednom ulicom. Naziv joj je Ulica pobijenih franjevaca. S pravom. Prolazi preko jednog franjevačkog žrtvoslovnog mjesta, mlinice i hidrocentrale te joj je to najprimjereniji naziv. Jugokomunizam je, prije nego što je pao, mislio da će pravljenjem ceste (a lagano je mogla proći samo s druge strane rijeke) zatrti to mjesto. Ali time ga je očito samo još više naglasio.

Želeći sačuvati uspomenu na pobijene franjeve, već smo u prošlom broju najavili da smo prišli zaštititi ratnog skloništa koje je postalo simbol jugokomunističkog ubojstva hercegovačkih franjevaca. Sada su se radovi razbuknuli i ujedinili ponovo franjeve i puk na istome zadatku. Istaknimo da je taj puk darivao kamen od svojih starih kuća za potrebe zaštite umjesto da je nešto na njemu zaradio prodajom tako dobrodošlom u ova krizna vremena.

Pobjeda nije u njihovim, nego u našim rukama. Povjerujmo joj istini te neka nam je svima

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Nagradni natječaj	39
Istraživanja	15	Utamničeni	41
Stratišta	26	Podsjetnik	45
Pobijeni	30	Povijesne okolnosti	52
Glas o znakovima	35	Povjerenstva	54
Djela pobijenih	36	Razgovor	56
Odjek u umjetnosti	38	Iz Vicepostulature	59